معاون اول رئیس جمهوری در گفت‌وگو با روزنامه «فایننشال تایمز»:

قانون اساسی نیازمند بازنگری است

- نخستین کشوری نخواهیم بود که برجام را کنار بگذارد
- دولت زیر بار رقابت دستوری نمی‌رود
- دنیا فقط آمریکا نیست. در یک سال اخیر بیش از ۳۰ میلیارد دلار قرارداد با طرف‌های خارجی امضا شد
- در اقتصاد ایران فساد زیاد است، چون نتوانسته‌ایم اقتصاد را آزاد و شفاف کنیم
- سه قوه در نحوه ارتباط مشکلاتی دارند و بعضا در کار هم دخالت می‌کنند
- بحران جانشین رهبری نخواهیم داشت
- آیت‌الله خامنه‌ای حالشان خیلی خوب است

عکس: president.ir

«تا زمانی که برجام در جهت منافع ملی کشورمان باشد حتما از آن حمایت می‌کنیم و نقض‌کننده آن نخواهیم بود. ولی هر وقت احساس بکنیم که برجام دیگر منافعی برای ما ندارد و در جهت مصالح کشور نیست حتما از برجام عبور خواهیم کرد.» این بخشی از گفت‌وگوی اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس جمهوری با روزنامه فایننشال تایمز است. در حالیکه بسیاری خروج آمریکا از توافق هسته‌ای را تهدیدی برای ایران می‌دانند که مرد اصلاح طلب کابینه می‌گوید: تا زمانی که حق هسته‌ای ایران به رسمیت شناخته شود و فعالیت‌های هسته‌ای صلح آمیز را بتوانیم ادامه بدهیم، تحریم‌ها لغو شود به برجام پایبند هستیم. او که نگران تهدیدهای رئیس جمهوری جمهوری‌خواه آمریکا نیست، با اشاره به سرمایه گذاری‌های بعد از برجام، اینگونه سخنان خود را ادامه می‌دهد: دنیا که فقط آمریکا نیست. در این یک سال بیش از ۳۰ میلیارد دلار قرارداد با طرف‌های خارجی امضا شده و خط اعتباری داریم. اروپایی‌ها وقتی دیدند بانک‌هایشان دارند مقاومت می‌کنند، روش دیگری را خودشان پیدا کردند. بخشی از گفت‌وگوی جهانگیری به مسأله حجاب اجباری در ایران است که در رابطه با آن گفته است: من فکر می‌کنم مردم با استفاده روش‌هایی که تا به الان با راه‌های اصلاحات دنبال کردند حتما به خواسته‌هایشان در جمهوری اسلامی می‌رسند. متن کامل اسحاق جهانگیری با روزنامه فایننشال تایمز که در تاریخ ۱۸ بهمن صورت گرفته و در ۳۰ بهمن منتشر شده را در ادامه می‌خوانید.

• آقای دکتر روحانی دیروز در مورد برجام گفتند که با آمریکا یا بدون آمریکا ایران متعهد به برجام است، سوال من این است آیا بدون آمریکا برجام برای ایران سودی خواهد داشت؟ و اگر شرکت‌های خارجی در ایران سرمایه‌گذاری نکنند، باقی‌ماندن در برجام چه فایده‌ای دارد؟

ما تا زمانی که برجام در جهت منافع ملی کشورمان باشد، حتما از آن حمایت می‌کنیم و نقض‌کننده آن نخواهیم بود، ولی هر وقت احساس بکنیم که برجام دیگر منافعی برای ما ندارد و در جهت مصالح کشور نیست، حتما از برجام عبور خواهیم کرد، ولی مطمئنا اولین کشوری نخواهیم بود که برجام را کنار بگذارد.

• می‌توانم بپرسم مصداق منافعی که شما می‌فرمایید، چه هست؟

ما از برجام سه هدف داشتیم. یکی این بود که حق هسته‌ای ایران به رسمیت شناخته بشود. فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز را بتوانیم ادامه بدهیم. تحریم‌ها را بتوانیم لغو بکنیم. این اهداف تا زمانی که ادامه پیدا کند، ما به برجام پایبند هستیم.

• به شکل مصداقی مثلا تا زمانی که ایران قادر به فروش نفت باشد؟

بتوانیم نفت‌مان را بفروشیم و پول آن را بدون هیچ‌گونه محدودیتی دریافت کنیم، مسائل‌مان با دنیا حل شود.

• کدام مسائل؟

ما مسائل مختلفی داریم، صادرات کالا داریم، بازار از دنیا می‌گیریم، تکنولوژی از دنیا می‌گیریم، منابع مالی از دنیا می‌گیریم، تعامل وسیعی با دنیا داریم. اقتصاد ایران جزو ۲۰ اقتصاد اول دنیاست و این اقتصاد حتما با دنیا تعامل گسترده‌ای دارد. هم محصولات مختلفی می‌تواند به دنیا صادر کند و هم تکنولوژی از دنیا وارد کند. لذا تا زمانی که به این دستاوردهای برجام دسترسی داشته باشیم، هیچ دلیلی نمی‌بینیم از برجام خارج شویم.

برجام یک متن است و یک روح بر آن حاکم است. یک روح حاکم بر برجام است که فضای فعالیت و کار با ایران در نتیجه برجام توسعه پیدا کند. آمریکایی‌ها سعی کردند تا الان - البته یک جاهایی از متن هم تجاوز کردند - آنها همواره کاری می‌کنند که بگویند نمی‌شود با ایران کار کرد و از این طریق عملا برجام را بی‌اثر کنند.

• ولی تجربه این چند سال که برجام اجرا شده، این بوده که سرمایه‌گذار خارجی تا خیالش از جانب آمریکا راحت نباشد، نمی‌آید و آیا این شما را نگران نمی‌کند که اقتصاد ایران بدون سرمایه‌گذاری قابلیت رشدی که لازم دارد را ندارد؟

ولی دنیا که فقط آمریکا نیست. در این یک‌سال بیش از ۳۰ میلیارد دلار قرارداد با طرف‌های خارجی امضا شده و خط اعتباری داریم. اروپایی‌ها وقتی دیدند بانک‌هایشان دارند مقاومت می‌کنند، روش دیگری را خودشان پیدا کردند. ایتالیا اولین کشوری بود که پنج‌میلیارد دلار قرارداد امضا کرد. اتریش قرارداد ۱.۵ میلیارد یورویی امضا کرد. پروژه‌هایش بعضا اجرایی شده است. کره‌جنوبی هشت‌میلیارد یورو قرارداد امضا کرده، پروژه‌های زیادی معرفی شده، چین بیش از ۱۰ میلیارد دلار امضا کرده و بیش از ۳۰ میلیارد دلار درحال مذاکره است. این غیر از شرکت‌هایی مثل توتال هستند که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سقف پنج‌میلیارد دلار الان شروع کردند. البته این به خاطر جذابیت ایران است. ایران یک کشور استثنایی است برای کار کردن با خارجی‌ها از لحاظ پتانسیل.

• می‌توانم بپرسم از این خطوط اعتباری که گفتید، حدودا ۳۰ میلیارد دلار چقدر تا الان باز شده است؟

تمام این ۳۰ میلیارد دلار قرارداد شده است. ضمانتنامه‌های دولت ایران برای آنها صادر شده است. پروژه برای آنها معرفی شده است. ۱۲ میلیارد دلار از این، ۳۰ میلیارد دلار ال‌سی پروژه‌هایش باز شده است. یعنی پروژه‌ها نهایی شده و گشایش اعتبار شده است و آمده است و در داخل شروع به کار کرده است. مثل برقی کردن راه‌آهن تهران-مشهد، برقی کردن راه‌آهن گرمسار- اینچه‌برون، نیروگاه هرمزگان، قطار سریع‌السیر اصفهان- تهران و فاز دوم پالایشگاه آبادان. این ۱۲ میلیارد آمده است روی زمین و دارد کار می‌شود.

• آقای روحانی می‌گویند اقتصاد ایران حداقل در سال به ۵۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی احتیاج دارد. این میزانی که شما گفتید، برای اقتصاد ایران بسیار کم است. آیا شما نگران نیستید با مخالفتی که آمریکا دارد و با مشکلات زیادی که اقتصاد ایران دارد، اینها آب باریکه‌ای است که فقط جای تنفس به اقتصاد ایران می‌دهد ولی ممکن است نتواند نجاتش بدهد؟

اقتصاد ایران این‌طور نیست که حیاتش فقط به منابع خارجی وابسته باشد. ظرفیت درونی اقتصاد ایران خودش ظرفیت بسیار بالایی است که حتی اگر منابع خارجی هم به سمتش نیاید، می‌تواند با ظرفیت بخش خصوصی و ظرفیت درونی خودش، توسعه‌اش را دنبال کند. البته ما نیازمند این هستیم که توسعه کشور و اقتصاد ما سرعت بیشتری پیدا کند.

• آیا نگران نیستید با توجه به سابقه‌ای که اروپا دارد و با توجه به توان کمی که در عرصه بین‌المللی نسبت به آمریکا دارد و در مقابله با آمریکا پروژه‌هایی را که تعریف کرده است، مثل ایرباس، توتال و این ۳۰ میلیارد دلار که بخشی از آن را اروپایی‌ها تامین می‌کنند، وقتی که در ماه می مشخص بشود که آمریکا دیگر قصد همراهی در قضیه برجام را ندارد و اینها همه رها شود، آن‌موقع شما بدون اروپا چه خواهید کرد؟

این حجم ۱۲ میلیارد دلار که گفتم، ظرف یک‌سال به قرارداد رسیده، ال‌سی باز شده، تقریبا در همه دوره‌ها جزو سال‌های کم‌سابقه بوده است. البته ممکن است بگوییم چون در مدت طولانی هیچ فاینانسی نبوده، یک دفعه باز شده است، اما از سوی طرف‌های خارجی تمایل زیادی هم هست. از طرف ما، فقط بخش نفتمان نزدیک به ۲۰۰ میلیارد دلار طرح آماده دارد که عرضه بکند برای سرمایه‌گذارانی که علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری در این بخش هستند. شاید در دوران گذشته چنین میزان پروژه تعریف‌شده آماده‌ای در دست ما نبود. ما الان ده‌ها میلیارد دلار در بخش حمل‌ونقل پروژه‌های آماده داریم. در بخش صنایع غیرنفتی میلیاردها دلار طرح آماده داریم. فکر نمی‌کنم هیچ کشوری طرح تعریف‌شده اقتصادی به این میزان داشته باشد. به همین دلیل به محض این که خط اعتباری امضا می‌شود، پروژه‌ها به سرعت نهایی می‌شود.

ما ایرانی‌ها از آمریکایی‌ها خاطرات بد زیاد داریم. آمریکا در طول ۶۰ سال گذشته از کودتا کردن علیه ملت ایران تا ساقط کردن هواپیمای مسافربری، تا دخالتش به نفع صدام در جنگ تا مسائل دیگر. به هر حال بعد از این همه بدی‌هایی که آمریکا در حق ملت ایران کرده، یک عده‌ای در ایران توافق کردند که با آمریکا در قضیه هسته‌ای مذاکره کنیم. همان موقع یک عده دیگری در ایران می‌گفتند که با آمریکا مذاکره نکنیم، چون قابل اعتماد نیست. عملا آمریکا بعد از توافق برجام نشان داد گروهی که بی‌اعتماد بودند، حق با آنها بود. البته مذاکره را تیم آقای روحانی و شخص آقای روحانی هدایت کرد اما لحظه به لحظه مذاکرات به نظر رهبر معظم انقلاب رسانده می‌شد و نهایتا تأیید رهبر معظم انقلاب بر توافق برجام شد.

شما ببینید سخنرانی ترامپ در مجمع عمومی سازمان ملل که در کنارش سخنرانی آقای دکتر روحانی بود. نحوه مطالبی که او به‌عنوان رئیس‌جمهوری آمریکا گفت و نحوه گفت‌وگویی که رئیس‌جمهوری ایران مطرح کرد. بالاخره فرهنگ دو رئیس‌جمهوری در عرصه جهانی به نمایش گذاشته شد.

• آقای جهانگیری شما در مناظره‌هایی که داشتید، گفتید شما صدای اصلاح‌طلبان هستید، الان خود اصلاح‌طلبان نگران هستند. بعضی‌ها می‌گویند این خطر وجود دارد که مردم از اصلاح‌طلبان هم بگذرند، آیا شما جمهوری اسلامی را در خطر می‌بینید؟ با توجه به تظاهراتی که اخیرا شده و با توجه به برخی چالش‌ها که ممکن است در تعداد کم باشد ولی وجود دارد، چه در مسأله تظاهرات و چه در مسأله حجاب، آیا شما فکر می‌کنید که جمهوری اسلامی در معرض خطر قرار دارد؟

جمهوری اسلامی با پشتوانه مردم مستقر شد. من خودم آن زمان - این روزها که روزهای سالگرد انقلاب است - جوان ۲۰ ساله‌ای بودم که در خیابان‌های تهران و کرمان بودیم. مردم ایران ایستادند با روحیه مسالمت‌آمیز علیرغم این که گفته می‌شد رژیم شاه بزرگترین قدرت نظامی منطقه است، انقلابشان را بدون خشونت به پیروزی رساندند. تاریخ انقلاب ایران یکی از استثنائات تاریخ انقلاب‌های دنیاست. بعد از پیروزی انقلاب خیلی کارهای بزرگی علیه آن شد که مهمترین آنها، جنگ بود. فقط مردم ایران ایستادند و از جمهوری اسلامی حفاظت کردند که یک وجب از خاک این کشور از دست نرود. آن مردم به نظر من هنوز پای جمهوری اسلامی هستند.

• مهمترین دستاورد آقای روحانی و اصلاح‌طلبان برنامه هسته‌ای ایران بود. با مشکلاتی که آمریکا ایجاد کرده، آیا نگران نیستید که اصلاحات دچار چالش جدی شود، زیرا نشانه‌های ناامیدی به نظر زیاد شده است، این مسائل و ضربه‌خوردن اصلاح‌طلبان شما را نگران نمی‌کند؟

ممکن است گفته شود مردم نارضایتی‌هایی دارند. مردم مطالباتی دارند. این مطالبات هم مطالبات درستی است. مردم هم در بخش اقتصادی می‌خواهند کشورشان از موقعیت بهتری برخوردار باشد، زندگی بهتری داشته باشند، رفاه بیشتری داشته باشند، هم در زمینه مسائل فرهنگی مطالباتی دارند، هم در زمینه مسائل اجتماعی و هم در زمینه مسائل سیاسی داخلی و خارجی مطالباتی دارند. این مطالباتی است که مردم ایران دارند و مردم همه کشورها هم نسبت به حاکمیت‌شان دارند. حرکت ما به سمتی است که به مطالبات مردم پاسخ دهیم. اصلاح‌طلب‌ها به صورت جدی‌تر در میان گروه‌های سیاسی خودشان را هم‌زبان با زبان مردم می‌کنند و سعی می‌کنند که مطالبات مردم را از طریق اصلاحات پیگیری بکنند.

• آیا جمهوری اسلامی قابلیت و ظرفیت تطبیق خود با این چالش‌های مدرن را دارد؟ چالش‌هایی که فرق دارد با جنگی که مردم با گوشت و خون سد فیزیکی دشمن شوند. الان رسانه‌های اجتماعی وجود دارند و مرکز تحقیقات ریاست‌جمهوری تحقیقی که در سال ۹۲ انجام داده است، تقریبا نصف مردم اعتقاد داشتند که حجاب نباید اجباری باشد. جمهوری اسلامی با ساختار سنتی خود چه مواجهه‌ای با این چالش‌های عصر جدید خواهد داشت؟

انعطاف در جمهوری اسلامی بالاست. کسانی که شناخت دقیقی از جمهوری اسلامی داشته باشند، می‌دانند که جمهوری اسلامی قدرت انعطافش خصوصا در مقابل مردمش بالاست. حتما آن چیزی که مردم ایران بخواهند، جمهوری اسلامی سعی می‌کند که با مردمش گفت‌وگو کند و به نحوی مطالبات اکثر مردم ایران را تأمین کند.

• اگر اکثریت مردم بخواهند حجاب اجباری نباشد؟

این که این جا ما اعلام کنیم اکثریت مردم چنین چیزی می‌خواهند این که معلوم نیست. همان مرکز تحقیقات استراتژیک ریاست‌جمهوری یک نظرسنجی هم انجام داده که بیش از ۶۰ درصد مردم ایران همچنان معتقدند که با اصلاحات همه مطالباتشان قابل تأمین است. یعنی مردم هیچ چیز دیگری جز روش اصلاحات برای تأمین مطالبات خودشان دنبال نمی‌کنند. من فکر می‌کنم این روش‌هایی که تا به الان برای اصلاحات دنبال کردند، حتما به خواسته‌هایشان در جمهوری اسلامی می‌رسند.

• شما خودتان بارها گفته‌اید اصلاحات باید قانونی و تدریجی باشد. آیا فکر می‌کنید همان سرعت و همان قالب می‌تواند مردم را همچنان معتقد به اصلاحات نگه دارد یا این که فکر می‌کنید سرعت باید تغییر کند؟

من فکر می‌کنم گاهی اوقات لازم است سرعت‌مان را در برخی مسائل اضافه کنیم ولی به هر حال این مردم، مردمی هستند که بیش از ۷۰ درصدشان در انتخابات شرکت می‌کنند. من فکر می‌کنم هنوز چندماه که بیشتر از انتخابات نگذشته، نمی‌شود گفت مردمی که در اردیبهشت امسال در انتخابات ریاست‌جمهوری شرکت کردند و آن رأی را به رئیس‌جمهوری دادند، ظرف این چندماه اتفاقاتی برایشان افتاده که از همه آن روش‌هایشان دست برداشتند.

• با توجه به این که در عالم سیاست تلقی مردم مهمتر از واقعیت است و تلقی مردم این است که وضعشان از نظر اقتصادی بدتر شده است. این حس بی‌عدالتی و فساد اوضاع را از نظر مردم وخیم نشان می‌دهد. من مردم عادی را می‌بینم که می‌گویند امیدمان را کامل از دست داده‌ایم، نگران هستند و می‌گویند امکان ندارد دوباره رأی بدهیم. آیا شما نگران نیستید که انتخابات بعدی ممکن است چرخشی رخ بدهد و مجلس و ریاست‌جمهوری به سمت اصولگرایان بچرخد؟

الان ۲۲ بهمن نزدیک است. حضور مردم را در خیابان‌ها خواهید دید. انتخابات مجلس در سال ۹۸ نزدیک است شما خواهید دید با چه گستردگی حضور پیدا می‌کنند.

بله، می‌آیند بین کاندیداهایی که هست، آن کس را که بیشتر با نظراتشان و با مطالباتشان همراهی دارد، انتخاب می‌کنند. البته واقعیتی که الان وجود دارد، فضای مجازی و این روش اطلاع‌رسانی جدید یک مسأله‌ای شده است، ولی من فکر می‌کنم در این اعتراضات اخیر واقعیت نمود قضیه از بودنش بیشتر بود. یعنی در شهری چند نفر می‌آمدند جمله‌ای می‌گفتند - ما براساس اطلاعاتی که به آن دسترسی پیدا کردیم - یا شعاری که توسط چند نفر داده می‌شد، در همان شهرستان مثلا یک شهرستان ۱۰۰ هزار نفری، نهایتا ۲۰۰ نفر بودند و از همان ۲۰۰ نفر، ۵ یا ۱۰ نفرشان شعاری می‌دادند که این شعار می‌شد خبر اول برخی رسانه‌های خارجی و انگار که کل مردم ایران یا اکثریتی یک همچنین شعاری دادند. یک نوعی سازماندهی به نظر می‌آید که انجام گرفته بود این نارضایتی‌ها را تبدیل بکند به یک مسأله اول در دنیا و به همین دلیل هم آمریکایی‌ها موضوع را به شورای امنیت بردند. آمریکایی‌ها خواستند بگویند خیلی مسأله بزرگی بوده است. ما که در ایران بودیم، به نظر من اتفاقاتی که در این ایام افتاد، با اتفاقات سال ۸۸ مقایسه بکنید. اصلا مگر قابل مقایسه است؟

این که در انتخابات یک‌بار مردم به یک جریان رأی بدهند و بار دیگر به یک جریان دیگر، طبیعی است. مردم ممکن است احساس کنند این‌بار جریان اصلاحات یا جریان اعتدال آن جوری که می‌باید کار می‌کرد، کار نکرده است و بیایند به جریان دیگری که در داخل نظام هم تعریف شده، رأی بدهند، هم از موضع حاکمیت جمهوری اسلامی و هم از موضع اصلاح‌طلبی می‌گویم، بالاخره یک اصلاح‌طلب هدفش این است که مردم در انتخابات آزاد باشند. حالا یک بار یک اصولگرا را انتخاب می‌کنند، یک‌بار یک اصلاح‌طلب انتخاب می‌کنند. این یک حق بزرگی است که ما باید از آن حفاظت کنیم، ولی به‌عنوان یک اصلاح‌طلب من این دغدغه را نسبت به جریان اصلاح‌طلبی ندارم که بگویم الان در حدی است که نگرانی وجود دارد که ممکن است مردم برگردند بروند به سمت جریان اصولگرایی. ضمن آن که من رویکرد مردم به جریانی خارج از حاکمیت است که اصلا باورم نیست.

ممکن است مردم حس بد وضع اقتصادی خودشان از میزانی که وضعشان بد است، بیشتر باشد. در همین نظرسنجی‌ها، خیلی‌ها را دیدم که از آنها پرسیدند وضع زندگی‌ات چطور است؟ گفته وضعم بد نیست، ولی وقتی سوال شد که وضع زندگی مردم چطور است، گفته وضع مردم خیلی بد است. یعنی طرف وقتی درباره خودش قضاوت می‌کند، می‌بیند که زندگی‌اش آن‌قدر هم که می‌گویند، بد نیست، ولی بخشی از آن به دلیل این فضایی است که مخالفان دولت متاسفانه دامن زدند که دولت آقای روحانی را در دید مردم بدبین کنند، فکر نکردند که اگر ادامه‌اش بدهند، بالاخره به کل نظام برمی‌گردد.

• این شما را نگران می‌کند؟

بله، حتما. مسائل اگر بخواهد در سطح خیابان تعیین تکلیف شود حتما ما نگران هستیم و نباید بگذاریم به این مرحله برسد. مردم ایران با وجود این که این دغدغه‌ها را دارند، اما به این نکته مهم هم توجه دارند که در این منطقه زندگی می‌کنند. حتی آزادی خودشان، شکل‌گیری حکومتشان، میزان دخالتشان در حکومت را با کشورهای اطراف خودشان مقایسه می‌کنند. مردم ایران که نمی‌آیند بگویند از نظر آزادی در فرانسه چه وضعیتی وجود دارد و ما با آنها یکی هستیم یا نه. مردم ایران می‌گویند این همسایه‌های ایران در خلیج فارس کدامشان اصلا یک انتخابات دارند؟ کدامشان یک حاکمی دارند که می‌توانند مطمئن باشند چهارسال دیگر یا هشت‌سال دیگر یا یک دوره‌ای دیگر با رأی خودشان می‌توانند عوض کنند و کس دیگری به جای او بگذارند. بالاخره ما در این منطقه زندگی می‌کنیم. ما در این منطقه درست است که تاریخ مشروطه صدساله‌ای داریم که برای آزادی مبارزه کردیم، برای حاکمیت قانون مبارزه کردیم، الان دستاوردمان نسبت به نقطه مطلوب ممکن است فاصله داشته باشد ولی نسبت به کشورهای منطقه خیلی جلو هستیم. ما بالاخره فکر می‌کنیم این روشی که ما داریم باید یک‌جوری الگوسازی کنیم که در کشورهای منطقه مردم بتوانند با رأی خودشان حاکمانشان را انتخاب کنند. البته مردم ایران با دنیای غرب هم تعامل دارند و فکر می‌کنند باید تلاش کنند به آن درجه از آزادی هم برسند.

• شما همین الان و بارها قبلا در سخنرانی‌هایتان نسبت به مخالفت‌هایی که در درون حاکمیت نسبت به دولت آقای روحانی می‌شود، هشدار داده‌اید. در درون حاکمیت چه کسانی مخالف سرمایه‌گذاری خارجی و موفقیت دولت آقای روحانی هستند؟

به نظر من کسی در ایران مخالف سرمایه‌گذاری خارجی نیست. سپاه هم نیست. اولا سرمایه‌گذاری خارجی سیاست کلی اعلام‌شده از سوی رهبر معظم انقلاب است. من هم به‌عنوان مسئول اقتصاد مقاومتی از مواردی که دارم پیگیری می‌کنم جذب منابع و سرمایه خارجی است.

زمان قراردادهای نفت ما تغییر جدی در جهت‌گیری‌های قراردادها انجام دادیم. به‌هرحال ما کشوری هستیم که نفت فقط یک موضوع اقتصادی نیست. نفت یک موضوع سیاسی نیز هست. وزارت نفت آمد قراردادهای جدیدتری مطرح کرد. IPC به شرکت‌های خارجی گفت شما پول بیاورید، این جا برداشت کنید و بعد مسئولیت بهره‌برداری با خودتان باشد که از بشکه نفتی که برداشت می‌کنید به ازای آن ما یک عددی به شما پرداخت کنیم. این خیلی حرف نویی است. یک عده از سر دلسوزی فکر می‌کردند که قرارداد خوبی نیست و باید مخالفت بکنند. یک عده هم از روی لجبازی با دولت که چرا این دولت این طرح‌های نو را مطرح می‌کند، مخالفت کردند. نهایتا رهبر معظم انقلاب گفتند موضوع را ببرید در ستاد اقتصاد مقاومتی تصمیم‌گیری کنید و حتی آقای رئیس‌جمهوری جلسه‌ای گذاشت و گفت مخالفان هم بیایند. بالاخره اشکالاتی که مطرح می‌شد ما اصلاح کردیم. بعد از اصلاحات، رئیس مجلس و دیگران هم این قراردادها را دیدند و تأیید کردند. از آن تاریخ شما حرفی درباره قراردادهای نفتی نشنیدید. توتال بر مبنای همین قراردادها آمد، شرکت‌های دیگر هم بر همین مبنا خواهند آمد.

• شما جریان مخالف دولت را معرفی نمی‌کنید؟ چه کسانی هستند، چه کسانی مقاومت می‌کنند؟ اینها پروژه‌های ملی است.

جریان مقابل دولت با ایـن (پروژه‌های ملی) مخالفت نکردند بعد از این که قرارداد نهایی شد. توتال آمد و دارد کارش را می‌کند. این که ما یک شرکتی داشته باشیم، بگوییم توتال نیاید و بدهید به ما، این درواقع بحث رقابت یک‌خرده دستوری است. این که رقابت باشد ولی شما همه‌اش را بدهید به ما، بله دولت زیر بار چنین کاری نمی‌رود. دولت قدرتش را هم دارد و می‌تواند با قدرت بایستد و از این کارهایش دفاع بکند. من در این جور جاها قدرت دولت را کم نمی‌بینم. دولت در اقتصاد هر اراده‌ای بکند، می‌تواند عملیاتی بکند. حتی همین نهادهایی که گفته می‌شود اقتصاد کشور دستشان است دولت اگر بخواهد می‌تواند به آنها ندهد. یعنی ما می‌توانیم بگوییم فلان شرکت سپاه در فلان کار حضور پیدا نکند. خیلی جاها بوده است که شرکت خوب کار نکرده خلع یدش کردیم؛ مثل برخی پروژه‌ها در بخش راه و بخش نفت. خیلی جاها هم بوده است خوب کار کردند. یعنی کاری که به آنها واگذار کردیم، خوب عمل کردند. همین اتوبان غرب تهران از گرمدره تا قزوین که خود من رفتم کلنگ زدم، آقای آخوندی واگذار کرده بود به قرارگاه خاتم‌الانبیا. الان یک‌سال نگذشته که این اتوبان تا ایستگاه قم تقریبا تکمیل شده است، یعنی یک جاهایی که به آنها پروژه واگذار کردیم خوب کار می‌کنند. به‌هرحال این نهادها یک امکان و ظرفیتی برای کشور دارند، ما که نمی‌توانیم بگوییم از این ظرفیت استفاده نکنیم. یک توانمندی شکل گرفته است، مهم آن است که این توانمندی مزاحم بخش خصوصی ما نباید بشود. آن چیزی که ما درباره آن حساسیت داریم این است که بخش خصوصی در اقتصاد ایران باید میدان‌دار اصلی اقتصاد باشد. نهادهای عمومی، نهادهای حاکمیتی که کار اقتصادی در اختیارشان است و شرکت‌های اقتصادی دارند، اینها را باید حتما در رقابت با شرکت‌های خصوصی به کار نگیرند. این که شما بگویید الان نمی‌گیرند؟ نه الان ممکن است یک جاهایی به کار بگیرند.

اخیرا رهبر معظم انقلاب دستور دادند که نهادهای نظامی شرکت‌هایی که غیرمرتبط به فعالیت خودشان است، واگذار کنند. همان‌طور که آقای رئیس‌جمهوری دستور دادند که سازمان تأمین‌اجتماعی، بانک‌ها و دیگر نهادهای دولتی که شرکت دارند باید واگذار شود. من فکر می‌کنم ما می‌توانیم این مسائل را در داخل کشور حل کنیم

• با توجه به این که ساختار اقتصادی ایران دوسوم آن دولتی و حکومتی است و یک‌سوم یا ۲۰ درصد در اختیار بخش خصوصی است، چطور می‌توانید این ساختار را تغییر دهید؟

درواقع تغییر ساختار اقتصاد ایران از دولتی به خصوصی بعد از جنگ شروع شد. یعنی با دولت آقای هاشمی و آن موقع ما مجلس بودیم. یکی از جهت‌گیری‌هایمان بود که اقتصاد ایران باید برود به سمتی که بنگاه‌هایی که در اختیار دولت است به بخش خصوصی واگذار شود. خیلی‌ها هم واگذار شد. منافع یک عده‌ای به دلیل مدیریت، به این شرکت‌ها گره خورده است. ما وقتی بخواهیم اینها را واگذار کنیم، مقاومت‌هایی در مقابلمان می‌شود ولی باید ایستادگی کرد تا این اتفاق بیفتد.

• آیا این اتفاقی که برای اقتصاد ایران افتاد و آن را مانند سیاست ایران تبدیل به خودی و غیرخودی کردند، خودش منشأ فساد نشد و شما به‌عنوان مسئول مبارزه با مفاسد اقتصادی در مبارزه با فساد چقدر پیشرفت داشته‌اید؟ اقتصاد ایران چقدر دولتی و حکومتی است؟

به نظر من، به‌طور کلی در کشورهایی که اقتصادشان دولتی است، فساد بالاست. یعنی رابطه بین فساد و اقتصاد دولتی رابطه‌ای یک‌به‌یک است. البته وقتی می‌گوییم اقتصاد دولتی به این معنی است که بیش از ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی ایران متعلق به بخش خدمات است؛ حدود ۲۰ درصدش بخش صنعت و حدود ۱۲-۱۳ درصد متعلق به بخش کشاورزی است. در بخش خدمات ایران عموما بخش خصوصی است. در بخش خدمات سهم بخش خصوصی حتما بالغ بر ۸۰-۷۰ درصد است. یعنی سیستم تجارت ایران تقریبا سیستم خصوصی است. ما الان تعداد مغازه‌هایمان یکی از مشکلاتمان است. یکی از دلایلی که عده‌ای از مغازه‌دارانمان می‌گویند رکود در اقتصاد است. بالاخره یک وقتی بوده است که به اندازه پنجاه خانوار یک مغازه‌ای بوده است. الان شده به اندازه سه، چهار خانوار یک مغازه. بعد هم فروشگاه‌های بزرگ زیادی شکل گرفته است و کار اینها کم شده است. اینها کار خودشان که کم شده فکر می‌کنند اقتصاد راکد شده است و فعل و انفعالی در اقتصاد نیست. حتی این که اقتصاد در سال قبل ۱۲ درصد رشد دارد، شما از هر کسی می‌پرسید می‌گوید اقتصاد که راکد است. دلیل رکود هم این است که می‌گویند از مغازه‌دارها بپرسید چقدر خرید و فروش می‌کنند

کشاورزی هم که خصوصی است. در صنعت از نظر تعداد واحدها فرض کنید ۹۰ هزار تا ۱۰۰ هزار واحد صنعتی داشته باشیم. بالغ بر ۹۵ هزار واحد صنعتی کشور متعلق به بخش خصوصی است. می‌ماند ۵ هزار یا ۶ هزار واحد. البته شما ممکن است بگویید این ۵ هزار با آن ۹۵ هزار از نظر توان اقتصادی چه‌جور است؟ ممکن است بگوییم این ۵ هزار که ۵ درصد هستند ۴۰ درصد ارزش افزوده صنعت را ایجاد می‌کنند، ۳۰ درصد اشتغال صنعتی کشور را دارند. یعنی یک ۵ درصدی هستند که واحدهای بزرگی هستند. من فکر می‌کنم که سهم دولت در بنگاه‌های اقتصادی سهم زیادی نیست.

ولی مهم این است که جاهایی که خیلی تعیین‌کننده است، دولت ما خیلی ورود پیدا کرده است؛ مثلا آموزش و پرورش ما تقریبا همه‌اش دست دولت است. یا بخش بهداشت و درمان یا دانشگاه‌ها. بالاخره بخش اقتصاد دولتی در این جاهاست که پررنگ می‌شود. شما بودجه دولت را ببینید، به‌جز بخش دفاع و دانشگاه‌ها و آموزش و پرورش و بهداشت و درمان، یعنی به‌جز این چهار حوزه، بقیه بودجه دولت دیگر عددی نیست. سهم اصلی بودجه دولت این چهار بخش است.

• فساد کجا اتفاق می‌افتد؟

فساد در چند جا اتفاق می‌افتد. یکی فساد در نظام بانکی اتفاق می‌افتد. آن‌جایی که مدیر دولتی اختیار دارد. آن‌جایی که به قول معروف امضای طلایی وجود دارد. این امضای طلایی در فرآیند تصمیم‌گیری‌ها حتی برای بخش اقتصادی هم وجود دارد. شما ببینید این‌طور نیست که بخش خصوصی در جاهای دیگر دنیا برای کار خودش به دستگاه‌های دولتی مراجعه نمی‌کند. شما امروز اگر می‌خواهید یک ال‌سی باز کنید باید بالاخره به وزارت صنعت مراجعه بکنید. باید به بانک مرکزی مراجعه بکنید. یعنی فرآیند تصمیم‌گیری ما دولتی است. در این فرآیند گلوگاه‌هایی وجود دارد که در این گلوگاه‌ها بین بخش خصوصی و کارشناس برای مجوز گفت‌وگو می‌شود.

• آیا برخورد با فساد امکان‌پذیر است یا این که فساد سراپای وجود این سیستم را گرفته است؟

این‌طور نیست که فساد سراپای سیستم را گرفته باشد. واقعیتی که وجود دارد این است که در اقتصاد دولتی و در اقتصاد ایران فساد زیاد است و واقعیت بدتر این است که چون نتوانستیم اقتصاد را زود آزاد کنیم، شفاف‌سازی کنیم و نتوانستیم از کمک رسانه‌های آزاد استفاده کنیم، یک مقدار فساد سیستماتیک هم شده است. فسادهای بزرگی هم که در دولت گذشته اتفاق افتاد، ذهن مردم هم درگیر شد که آیا می‌شود کسی ۲،۷ میلیارد دلار پول نفت بگیرد و پس ندهد. من اراده جدی در رأس حکومت برای مقابله با فساد می‌بینم. رهبر معظم انقلاب گفتند نهادهای زیر نظر من هم از این مسأله مستثنی نیستند. اگر ما به این نتیجه برسیم که در یک نهاد نظامی یا حکومتی فسادی وجود دارد، با قاطعیت دنبال می‌کنیم. کسی جرأت نمی‌کند وقتی که ما بگوییم این جا فساد وجود دارد و بگوید این جا جلو نروید. ممکن است بگویند تبلیغاتی نکنید، بروید جلو ببینید موضوع واقعا چیست.

• در مورد رأس حکومت سوال بزرگی که در محافل عمومی مطرح است، این است که جمهوری اسلامی ایران پس از آقای خامنه‌ای چه خواهد شد؟ آیا بحران‌های جدی دامنگیر جمهوری اسلامی خواهد شد؟ با توجه به این که پس از آقای خمینی شرایط تغییر کرده است، آیا شما نگران آینده جمهوری اسلامی هستید؟

بحمدالله آیت‌الله خامنه‌ای حالشان خیلی خوب است. سرحال هم هستند، به گونه‌ای که ما هیچ دغدغه‌ای نداریم. در زمان امام(ره) هم که مسئولان هنوز به این درجه از بلوغ سیاسی امروز نرسیده بودند، اما همه دیدند که در بحث تعیین رهبر معظم انقلاب بعد از ایشان هیچ مشکلی پیش نیامد. این درجه از بلوغ در سیاستمداران ایران الان خیلی خوب است و در عین این که اختلافاتشان را با هم گاهی خیلی تند بروز می‌دهند، ولی روی تصمیم‌گیری در مسائل مهم کشور در وقت خودش خیلی تعیین‌کننده هستند و هیچ بحرانی پیش نخواهد آمد.

• آیا بازنگری قانون اساسی در دستور کار هست؟

الان بحثی نیست ولی قانون اساسی می‌تواند اصلاح شود. صحبتی تا این لحظه نکرده‌ایم.

• حدود کار قوا باید در قانون اساسی بازنگری شود؟

بعد از چندین سال که از قانون اساسی گذشته، ما در اجرا و نحوه ارتباطی که بین سه قوه است و بعضا در کار همدیگر مداخله می‌کنند، با مشکلاتی مواجه هستیم. بعضی از قانونگذاری‌هایی که مجلس می‌کند، فکر می‌کنم دخالت آشکار در کار قوه مجریه است. این که مجلس بگوید قیمت بنزین را افزایش ندهید، پس قوه مجریه چه کاره است؟

• ولی این فرآیند آغاز نشده است؟

قانون اساسی نیاز به اصلاحات و بازنگری دارد بعد از یک دوره طولانی ولی فرآیند آن هنوز آغاز نشده است.

• شما زمانی پل بین اصلاحات و آقای خامنه‌ای شدید. آیا همچنان این نقش را دارید؟ بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری این نقش را نداشتید؟

پل نشدم. بعد از درگذشت آقای هاشمی دغدغه‌ای به وجود آمد که اصلاح‌طلبان از طریق ایشان دغدغه‌هایشان را به رهبر معظم انقلاب منتقل می‌کردند. الان که آقای خاتمی با محدودیت‌هایی روبه‌رو هستند و اصلاح‌طلبان خودشان را در داخل نظام تعریف می‌کنند، من این را خدمت رهبر معظم انقلاب طرح کردم که ایشان در پاسخ گفتند چه کسی بهتر از خود شما. بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری هنوز به‌طور خصوصی خدمت ایشان نرفته‌ام ولی ان‌شاءالله حتما می‌روم.

• چرا نرفتید؟ چون شایعه شده که ارتباط شما با ایشان مشکل پیدا کرده است.

رابطه‌ام با رهبر معظم انقلاب، رابطه بسیار خوبی است. می‌خواستم یک مقدار از دوران انتخابات که در آن دوران یک کمی از کاندیداهای دیگر تندتر رفتم مقداری زمان هم بگذرد (با خنده). رابطه‌ام با آقای روحانی هم خیلی خوب و صمیمی است و شاید در بین همه دولت‌ها بهترین رابطه بین رئیس‌جمهوری و معاون اول در این دولت وجود داشته باشد.

• شما در انتخابات ریاست‌جمهوری بعدی شرکت خواهید کرد؟

اصلا به این که به‌عنوان کاندیدا شرکت کنم، حتی فکر هم نکرده‌ام.

• می‌توانم از برادرتان بپرسم؟ آیا فکر می‌کنید برادرتان در فساد نقشی داشتند؟

من فقط در این باره یک‌بار گفتم منتظر اعلام نظر قوه قضائیه خواهم ماند و عدم موضع‌گیری در مورد پرونده قضائی ایشان نشان می‌دهد که من در مبارزه با فساد خیلی جدی هستم و هیچ خط قرمزی ندارم. البته ایشان هیچ ارتباطی با دولت نداشته و ندارد. مطمئن هستم که احتمال استفاده از رانت به دلیل انتساب به من صفر است.

• آخرین سوال؛ آقای جهانگیری در مورد آقای احمدی‌نژاد. نقش ایشان در سیاست ایران چیست و چرا به پایه‌های نظام حمله می‌کنند؟ ایشان خودشان متهم به فساد هستند، چرا برخوردی با ایشان نمی‌شود و شما فکر می‌کنید باید برخورد شود؟

دیگران باید جواب بدهند. نمی‌دانم چرا جواب نمی‌دهند. من به خودم اطمینان دارم. من در مناظره‌ها یک برگ کاغذ سفید نشان دادم و گفتم این زندگی من است. فکر می‌کنم این آقایان با سر و صدا نمی‌توانند مسائل‌شان را کنار بگذارند. نمی‌شود از کنار مسائل گذشت. ایشان در حدی نیست که برای نظام بن‌بست ایجاد کند. برای من هم سوال است چرا برخورد نمی‌کنند. خودم طرفدار برخورد و دستگیری ایشان نیستم ولی حتما باید رسیدگی قضاوت بشود. ایشان اتهاماتی علیه مقامات رده بالای کشور می‌زند. موضوع آقای احمدی‌نژاد یک کمی پیچیده است.